

URBACT II Program – RE-Block projekt

A Re-Block URBACT pályázat megvalósítási időszakára vonatkozó projekttevékenységeinek bemutatása

Összefoglaló

1. A projekt legfőbb kérdésköreinek bemutatása, párhuzamot vonva az URBACT program által megjelölt tematikával

A RE-Block projekt által választott téma a **„Fenntartható lakótelepek létrehozása: szociális kohézió, zöld terek és szegénység elleni harc”** az URBACT II Program „Befogadó városok: A leszakadó városrészek regenerációja és szegénység ellenes küzdelem” téma területének a 2. prioritása: „Attraktív és befogadó városok” alatti témába sorolható be.

A lakhatás kérdése központi téma a városi környezet életminőségének javítása témakörében. A létező szociális lakásokra és lakótelepi lakásokra Európa szerte jellemző, hogy elhasználdott ül- és belterekkel, valamint az energiatakarékosság szabványai szerint elavult berendezésekkel rendelkeznek (víz, fűtés és légkondicionálás). Ez az új tagállamokra még inkább jellemző, hiszen szakértői becslések szerint itt a népesség 40%-a olyan lakótelepi lakásokban él, melyek még a rendszerváltás előtti időszakban épültek.

A fent említett lakóépületeket többnyire alacsony jövedelmű családok lakják. A jelenlegi gazdasági és pénzügyi válság voltaképpen egy adósság és hitel válság is, ami nagy hatással van az ingatlanpiacra. Az egy háztartásra jutó kiadások (amelyek nagy részét a törlesztő részek teszik ki) 2000-ben 120%, míg 2007-ben már a családok éves jövedelmének 170%-át tették ki, a mai napig egyre tovább növekedve. Az alacsony jövedelmű, lakótelepeken élő családok elértéktelenedett lakásait szinte lehetetlen értékesíteni, s a hitelek miatt ezek a családok szinte „beszorulnak” ebbe a lakókörnyezetbe.

A helyi önkormányzatok és várostervezéssel, fejlesztéssel foglalkozó hivatalok, valamint a szociális lakások tulajdonos szervezetei számára elsőrendű feladattá vált, hogy „túlélési” és hosszú távú stratégiákat dolgozzanak ki azon specifikus, a válság által okozott szociális és infrastrukturális problémák kezelésére, amelyekkel a lakótelepeken élő lakosságnak szembe kell néznie.

Szükség van továbbá a privát és állami szektorok közötti újfajta együttműködésére, valamint magán-befektetési lehetőségek kidolgozására, melyek elősegítik a hosszútávon fenntartható és élhető lakókörnyezetek létrehozását. Habár a problémák nagyrészt helyi vagy regionális szinteken jelentkeznek, mégis úgy tűnik, a megoldások kiválasztásának érdekében egy európai szintű együttműködés adhatja a legmegfelelőbb kereteket a tapasztalat és tudáscserére.

AZ URBACT PROGRAM LEGFŐBB CÉLKITŰZÉSEIHEZ VALÓ ILLESZKEDÉS

A projekt megfelelően illeszkedik az URBACT program által felsorolt célkitűzésekhez, hiszen kiemeli az innovatív és integrált várostervezési megközelítést és vegyíti azt a fenntartható városfejlesztés elemeivel, alapul véve a lakótelepen élők specifikus szociális és gazdasági helyzetét.

Bár a projekt kiindulópontja a leszakadó városrészek regenerációja és a szegénység-megelőzés, a RE-Block egyéb, az URBACT által megjelölt tematikus pillérekhez is illeszkedik, például: törekszik a társadalom speciális csoportjai (mint pl. a bevándorlók, romák, idősök) beilleszkedési problémáinak megoldására, segíti a városi közigazgatás fejlődését és a leszakadó városrészekben a szociális integrációt és a fenntarthatóság szempontjainak érvényesítését.

A projekt illeszkedik több fontos EU-s stratégiához és irányvonalhoz:

A RE-Block prioritásai közé tartozik a szegénység ellenes küzdelem, mely összhangban áll az EURÓPA 2020 stratégia törekvéseivel. A Régiók Bizottsága (RB) a "Towards a European Agenda for Social Housing" (2011. április) dokumentumában kihangsúlyozta az európai szociális lakáspolitikák fontosságát, a szociális kirekesztettség felszámolása érdekében. A dokumentum felhívja a figyelmet a privát befektetők bevonásának, a háztartási kiadások csökkentésének, valamint a közösségépítés fontosságára (a különböző érintett csoportok és az önkormányzatok közti együttműködésre építő innovatív szociális modellen keresztül). A RE-Block ugyancsak illeszkedik az Európai Bizottság Energiahatékonysági Tervének főbb prioritáisihoz is. A Szociális lakhatás kérdése az EU kohéziós politikáinak alap prioritása lehet 2013-után. Ezek alapján a RE-Block kapcsolódik az Európai Bizottság által megfogalmazott azon ajánlásokhoz is, melyeket az Európai Szegénység ellenes Platform (EPAPSE), az EU 2020 stratégia egyik fő pillére alatt fogalmazódtak meg.

A Re-Block összhangban áll a fenntartható európai városokról szóló lipcsei charta célkitűzéseivel is, mely a leszakadó városrészekre kívánja felhívni a figyelmet, támogatva a fizikai megújulást elősegítő stratégiákat, a bűnmeelőző és biztonsági intézkedéseket, valamint a polgárok aktív bevonását a politikai, ill. egyéb képviseletekkel történő rendszeres dialógusba.

Összefoglalva, a RE-Block projekt hatékony eszközökkel kívánja bemutatni hogyan befolyásolja a leszakadó városrészek szociális és gazdasági fejlődését az új, innovatív magán/állami partnerségek kialakulása, az alulról szerveződő, participatív típusú együttműködések létrejötte. A projekt azt is vizsgálni kívánja, hogy ezek az új megközelítések hogyan motiválják és ruházzák fel a lakosokat azzal a képességgel, hogy proaktívan és felelősségteljesen járjanak el saját városi lakókörnyezetük feljavításával, megújításával kapcsolatban.

2. A projekt kiindulópontja: a partnerségben résztvevők legfőbb kihívásai

A jelenlegi gazdasági válságban a leszakadó városrészek, különösen a lakótelepek rehabilitációjának kérdését Európa szerte prioritásként kezelik. Az ezekben az épületekben élő lakosság egyre nagyobb része kerül a társadalom periferiájára, nehéz gazdasági és szociális helyzetük miatt egyre nehezebbé válik számukra a számlák vagy a lakbér kifizetése. Eladósodásuk következményeként az adott lakókörnyezet „rabjává” válnak. A RE-Block legfőbb célkitűzése tehát a lakótelepi környezet élhetőbbé tétele, környezetének javítása és olyan személyre szabott megoldások kidolgozása, melyek elősegítik az elszegényedés megakadályozását.

A kerület 100 000 fős lakosságából 17 000 a Havannán él, s a lakosok általában alacsony jövedelemmel és társadalmi státusszal rendelkeznek. Bár a Havanna integrált szociális város rehabilitációja 2007-ben kezdődött (a KMOP támogatási keretei között), további lényeges kihívások állnak a városvezetés előtt.

Csak kisszámú ingatlan áll az önkormányzat tulajdonában, így a rehabilitáció sikeres kivitelezésének érdekében civil, valamint önkormányzati összefogásra és pénzügyi befektetésre van szükség. A helyi lakosok érdekeltté tétele is kulcsfontosságú a fenntartható rehabilitáció sikeres magvalósítása érdekében, s a feleknek meg kell határozniuk a fenntartható rehabilitációhoz szükséges fizikai beavatkozás mértékét, valamint a megfelelő gazdasági és technikai eszközök felhasználását.

A vezető partner – Budapest Főváros XVIII. kerület Pestszentlőrinc-Pestszentimre – olyan rehabilitációt szeretne véghezvinni, mely figyelembe veszi az európai tendenciát és épít a legsikeresebb európai példákra (mint például az amszterdami Bijlmeermer lakótelep rehabilitációja, ahol a város kombinálja az integrált megközelítést, a pénzügyi támogatást és a lakosok bevonását), a többi, hasonló problémákkal küzdő európai várossal együttműködve.

A projektpartnerségben részvevő valamennyi város politikai vezetősége teljes mértékben elkötelezett a problémák kezelése és a leszakadó városrészek regenerációja iránt. A partnerség tagjai úgy kerültek kiválasztásra, hogy megfelelő tapasztalatot, szakértelmet és különböző megközelítési módokat tudjanak hozzátenni a projekthez.

Világossá vált, hogy az egyes partnerek között eltérések mutatkozhatnak a finanszírozási lehetőségeket, lakosok számát, az önkormányzatok tulajdonában lévő lakások arányát, ill. a helyi városrehabilitációs projektek helyzetét (a „soft” beavatkozásoktól egészen az épületek lerombolásáig) tekintve. A tényleges diverzitás ellenére azonban a partnerek hasonló és visszatérő problémákkal küzdenek: pl. vandalizmus, bűnözés és biztonsági problémák, melyek az adott lakóhely stigmatizálásához, s ördögi kört alkotva, további leszakadáshoz, elszegényedéshez és a lakosság marginalizálódásához vezetnek.

A PARTNEREK LEGFŐBB KIHÍVÁSAI A PROJEKT KERETEIN BELÜL

Részletes elemzés alapján, a partnerek által észlelt problémák három fő dimenzió köré csoportosíthatóak:

1. Szociális dimenzió:

- Több szintű depriváció: nagy számban szorosan együtt élő, hátrányos helyzetű, eladósodott, társadalmilag töredezett népesség, alacsony jövedelemmel, iskolai végzettséggel, magas munkanélküliség rátákkal rendelkező lakosok, mind az önkormányzati mind a magántulajdonban álló lakások alacsony áron adhatóak csak el.
- Kulturális / etnikai sokszínűségből eredő konfliktusok: a különböző kultúrák és etnikai csoportok együttélése (pl. romák, muszlimok, ázsiaiak és afrikaiak), mely társadalmi szegregációt és területi leválást eredményez.
- A lakosok széthúzó magatartása: nincs /ill. gyenge a közös képviselő, a közösség, mint fogalom nem létezik, kevés az alulról jövő kezdeményezések száma és a lakosok közötti együttműködés.

2. Fizikai Dimenzió:

- Kevéssé vonzó lakókörnyezet: szükség van több zöld térre, rossz a tervezés, hiányzik a megfelelő karbantartás, jellemzőek az egyfunkciós, nyitott terek és a nagy zsúfoltság, a magántulajdon értelmét veszíti, s a szomszédok az anonimitásba burkolóznak, ebből következik a nem megfelelő tulajdonosi hozzáállás.
- Külterület / Izoláltság: a lakosság fizikai, földrajzi és / vagy funkcionális elhatárolódása a városi hálózattól, ami az elszigeteltség érzéshez vezet.
- Építészet és energiahatékonyság: elavult tervezés, nem vonzó, lepusztult, nem energia hatékony, nem fenntartható, kisméretű lakások.

3. A két előbbi problémakört átfogó, kormányzás dimenzió:

- A magán / állami szféra hiányzó együttműködése: nincs közvetlen kapcsolat a magán-és állami szereplők között, a polgárok nem megfelelően vesznek részt a döntéshozatali folyamatokban.
- Nem fenntartható politikai megoldások és kapacitások: a helyi hatóságok nem rendelkeznek megfelelő eszközökkel és tapasztalt munkaerővel a hatékony politikák kidolgozására.
- A magánbefektetők és a finanszírozás hiánya: hiányoznak a magánbefektetők számára vonzó és működőképes rendszerek, melyek által ösztönözve lennének a városi rehabilitációs programokban való részvételre, azok finanszírozására.

A RE-BLOCK LEGFŐBB CÉLKITŰZÉSEI:

A projekt fő célja, a szegénység elleni küzdelem, a társadalmi kohézió és a városi környezet javítása a lakótelepeken, hozzájárulva a fenntartható fejlődéshez. A Partnerek célja, hogy új "alacsony költségű és magas társadalmi hasznú" megoldásokat hozzanak létre és teszteljék egy innovatív, részvételen alapuló közösségépítési modellen keresztül, ezen belül:

- Többszintű kormányzás elősegítése: a hangsúlyt a marginális társadalmi csoportoknak a városfejlesztési projektek tervezési és végrehajtási folyamataiba alulról felfelé történő bevonására helyeződik.
- Részvételen alapuló megközelítés: lehetővé tenni az ezeken a területeken élő lakosság felelős és proaktív bevonását a saját városi tereik rehabilitációs kezdeményezéseibe képzéseken (coaching / mentorálás) keresztül.
- A magán és közszféra érdekeltjei közötti együttműködés: magán / állami szféra közötti együttműködési modellek kiépítése, létrehozva pl. új beruházási és adósság csökkentésére alkalmas modelleket.

A RE-BLOCK PROJEKT VÁRHATÓ EREDMÉNYEI

Figyelembe véve azt a tényt, hogy a partnerek lakótelep- rehabilitációja különböző fejlődési szakaszokban található és eltérőek a rendelkezésre álló pénzügyi forrásaik, a projekt eredményeinek terén a következő mérföldköveket állapíthatjuk meg:

- Rövid távon: igényfelmérés végzése, az egyes legsürgetőbb helyi problémák orvoslása testre szabott városrehabilitációs eszközök segítségével.
- Középtávú: (pl. a végrehajtási szakasz végén elért eredmények), egy innovatív keretrendszer kialakítása, mely a köz-és magánszféra közötti partnerséget segíti, az alulról felfelé történő társadalmi bevonás, ill. részvételen alapuló együttműködési modell típusok, mentori és önrendelkezési rendszerek kialakításán, és az önkormányzatiság módszereinek,

pénzügyi háttérének előteremtését elősegítő eszközök elsajátításán és innovatív forrásbevonási megoldásokon keresztül, melyek a városrehabilitációs beavatkozások anyagi előfeltételeit megteremthetik.

- Hosszú távon (max. 10 évvel a projekt után): A partnerek használják a testreszabott eszköztárakat és megfelelően elsajátítják és aktívan gyakorolják a köz / és magán szféra közötti együttműködést és az anyagi terhek megosztását. A partnerek megfelelő pénzügyi háttérrel rendelkeznek a városrehabilitációs projektek végleges kivitelezéséhez, hiszen 2013-tól várhatóan újabb EU-s támogatások lesznek lehívhatóak a szociális lakások és olyan lakóterületek rehabilitációjára, amelyeket a várostól való leszakadás veszélye érint.

Megvalósítási szakasz (2013. február 1-jétől 2015. április 30-ig)

A hat hónapos Fejlesztési szakasz (Development Phase, 2012. május 1. - 2012. október 31.) során a kezdetben 5 partnerből álló partnerség 10 tagúra bővült, meghatározott arányban versenyképességi és konvergencia régióba tartozó tagokkal.

A Vezető Szakértő által megírt Alaptanulmányhoz (Baseline Study) igazodva, a partnerek kifejlesztették a projekt megvalósítási fázisára vonatkozó pontos metodológiát és projektstruktúrát. Az Alaptanulmány részletesen bemutatja az összes partner városának azt a részét, amelynek a fejlesztése a projekt célja. Ezen felül felálltak a helyi akciócsoportok és a partnerek felveszik a kapcsolatot a helyi irányító hatóságokkal is. A végleges pályázat is kidolgozásra került az első ULSG (akciócsoport) találkozó és az alaptanulmány eredményeire építve.

URBACT II Monitoring Bizottság döntése (2013. január 28.)

A fejlesztési szakaszban megírt pályázat elfogadásra került. 2013. február 1-jén indult, melynek első nemzetközi partnertalálkozója – az úgynevezett 'Kick-off meeting' – 2013. április 10–12. között került megrendezésre Budapesten, a Vezető partner székhelyén.

A RE-Block projekt teljes partnersége:

1. Budapest Főváros XVIII. kerület Pestszentlőrinc-Pestszentimre Önkormányzata (Magyarország)
2. Gelsenkirchen (Németország)
3. Malaga (Spanyolország)
4. Kelet-Makedónia és Thrákia (Görögország)
5. Iasi (Románia)
6. Salford (Egyesült Királyság)
7. Magdeburg Németország)
8. Vilnius (Litvánia)
9. Södertalje (Svédország)
10. Róma (Olaszország)

I. szakasz: Fejlesztési szakasz (Development Phase)
2012. május 1. - 2012. október 30.

Költségvetése: Total: 96 820 EUR
 Önkormányzat: 55 900 EUR
 ERFA támogatás: 39 130 EUR
 Önrész: 16 770 EUR

II. szakasz: Megvalósítási szakasz (Implementation Phase)
2013. február 1. - 2015. április 30.

Költségvetése: Total: 699 790 EUR
 Önkormányzat: 160 340 EUR
 ERFA támogatás: 112 238 EUR
 Önrész: 48 102 EUR

A projekt hivatalos honlapja:

<http://urbact.eu/en/projects/disadvantaged-neighbourhoods/re-block/homepage/>

Facebook:

<https://www.facebook.com/ReBlockProject>